

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

Türkiye 16 Nisan’da, yakın tarihinin (Cumhuriyet tarihinin) en sorunlu seçim süreçlerinden birini yaşadı. Referandumun öncesinde, referandum gününde ve sonrasında büyük ihlaller ve yasadışı uygulamalar yapıldı. Bu referandum siyasi tarihimize “kirli sandık” olarak geçti bile!

Demokrasi İçin Birlik olarak biz de bu sürecin adını koymak istedik:

16 Nisan Referandum sandığı “Kirli Sandık”tır.

Bu toplantıda size referandum süreci ve “kirli sandık” ile ilgili gerçekleri açıklamak istiyoruz.

16 Nisan 2017’de Anayasa Değişikliği Referandumu OHAL koşullarında gerçekleştirildi. Toplumun oylamaya sunulan Anayasa değişikliği hakkında bilgilenmesi ve özgür kanaatini oluşturması bizzat Hükümet tarafından engellendi. Kamu kaynakları taraflar arasında ayırım gözetilerek, bütün seçimlerde geçerli olan eşit özgür propaganda için adil yarış ilkeleri çiğnendi. Kamu kaynakları “evet” için kullanıldı. Fikir-ifade-basın özgürlüklerinin alabildiğine kısıtlandığı; milletvekillerinin, belediye başkanlarının ve gazetecilerin hapse atıldığı; Meclis’in üçüncü büyük partisinin referandum sürecinden fiilen dışlandığı 16 Nisan Referandumu bu özellikleriyle, bütün toplumun uzlaşacağı bir toplumsal sözleşmeye dayanak teşkil etme niteliğini kaybetti.

Referandum günü ise, oylama başladıktan sonra YSK’nın yasaya aykırı olarak aldığı karar, referandum sonuçlarının güvenilirliğini yitirmesine neden oldu ve sürece damgasını bastı. YSK’nın bu hukuk dışı değişikliği CHP, HDP ve yurttaşların sandık güvenliğini denetlemesi için oluşturulan sivil toplum örgütlerinin açıkladığı usulsüzlükler, yurttaşların referandumun iptali için sokağa dökülerek demokratik tepkilerini göstermelerine neden oldu. Ana muhalefet partisi YSK’ya başvurarak seçimin iptalini istedi. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın (AGİT) referandumdan sonra açıkladığı ön raporda “uluslararası referandum iyi uygulamaları”yla uyuşmayan pek çok olgu olduğu bildirildi.

16 Nisan Referandumunu, uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan hakların açıkça ihlal edildiği, yasaya aykırı YSK kararıyla dönüşü olmayacak bir biçimde şaibe altına giren bir seçim süreci olarak tarihe geçti.

Devasa maddi imkânlarla, baskı ve şiddete rağmen, çaba ve emekle “hayır” iradesini dillendirenler referandum sürecinden demokrasi mücadelesini daha güçlü sürdürme azmiyle çıktılar. Demokrasi İçin Birlik olarak referandum süreci ve referanduma ilişkin eşitsizlik, usulsüzlük ve hak ihlallerini kamuoyunun dikkatine sunuyoruz. Hükümet’e, toplumun geleceğini ilgilendiren ve yarısının onaylamadığı, üstelik sonuçlarına şaibe bulaşmış bu Anayasa değişikliğinde ısrar etmekten vazgeçme çağrısında bulunuyoruz.

Referandum süreci lekelerle doludur. “Kirli Sandık”tan çıkan referandum sonucu, demokrasi tarihinde ve kamuoyunun hafızasında kendine temiz bir yer bulamayacaktır.

Bu referandum sonuçları iptal edilmezse, “Kirli Sandık”ın gölgesi, bundan böyle yapılacak bütün seçimlerin üzerine düşecek. Bu toprakların 150 yıllık seçim geleneği derin bir yara almış olacak. Demokrasi İçin Birlik olarak, bu ihlalleri kamuoyuna en geniş şekilde duyurmaya, hukuki ve siyasal mücadeleyi sonuna kadar sürdürmeye kararlıyız. Referandum sürecinde birlikte yol aldığımız, bütün demokrasi güçlerinin de aynı mücadeleyi vereceğine inanıyoruz.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

REFERANDUM SÜRECİNDE EŞİTSİZLİK VE HAK İHLALLERİ

Referandum OHAL koşullarında yapıldı

Başarısız darbe girişiminin ardından 21 Temmuz’da ilan edilen Olağanüstü Hal ve birbirini izleyen Kanun Hükmünde Kararnameler, Türkiye’deki demokrasi krizini derinleştirdi. OHAL Ekim ve Ocak aylarında üçer ay daha uzatıldı, referandumun hemen ertesinde ise yeniden üç ay uzatma kararı alındı. Referandumun OHAL koşullarında yapılması ülke içinde demokratik muhalefeti sürdüren parti, kurum ve çevrelerin tepkisini alırken, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi’nin (AKPM) anayasa ve hukuk konularındaki referans kurumu Venedik Komisyonu da duruma dikkat çekti.

Venedik Komisyonu, siyasi özgürlüklerin yoğun bir biçimde sınırlandırılmasının anayasa referandumu için gerekli demokratik çerçevenin oluşmasını engellediğini belirterek, referandumun OHAL kaldırılana kadar ertelenmesini ya da siyasi özgürlüklerin azaltılmasına son verilmesini talep etti.

Kanaat edinme özgürlüğü sağlanamadı

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ön raporunda, 16 Nisan Anayasa Değişikliği Referandumu’nun eşit şartlara sahip olmayan bir ortamda gerçekleştiği ve kampanyanın iki tarafının eşit olanaklara sahip olamadığı belirtildi. Rapora göre, reformun kilit unsurları konusunda seçmenlere tarafsız bilgi sağlanmadı ve sivil toplum örgütlerinin katılımı mümkün olmadı. Medyada tek bir tarafın baskın şekilde yer alması ve medyaya yönelik kısıtlamalar seçmenlerin çoğulcu fikirlere erişimini azalttı. Devlet, seçmenlerin Anayasa değişiklikleri ile ilgili tarafsız ve eşit bilgi almasını temin etmeyerek bilinçli bir seçim yapma olanaklarını sınırlandırdı.

Değişiklik tek paket halinde oylandı

Anayasa’nın 72 maddesini etkileyen 18 maddelik Anayasa Değişikliği Teklifi, referandumla ilgili uluslararası iyi uygulamalara aykırı şekilde tek bir paket halinde oylandı. Seçmenlerin değişiklik konuları konusunda ayrı tercihte bulunabilme şansı olmadı.

Kamu kanalı dahil ulusal yayınlarda HAYIR’a yer verilmedi

Aralarında TRT, Kanal D, CNNTürk, Fox TV, HaberTürk’ün bulunduğu **17** ulusal televizyonun yayınlarına ilişkin RTÜK’ten alınan veriler, tarafsız kamu yayıncılığı yürütmesi gereken TRT1 yayınlarında bile muhalefetin görmezden geldiğini ortaya koydu. **1-20 Mart** tarihlerindeki canlı yayınlarda cumhurbaşkanlığına **169** saat, Adalet ve Kalkınma Partisi’ne (AKP) **301,5 saat**, Milliyetçi Hareket Partisi’ne (MHP) **15,5 saat**, Cumhuriyet Halk Partisi’ne (CHP) **45,5 saat** ayrıldı, Halkların Demokratik Partisine (HDP) hiç yer verilmedi.

“Hayır” **45,5 saat**, “evet” **485 saat** yani on katı yer buldu.

Eşitsiz yayına ceza KHK ile engellendi

Şubat ayında yayınlanan 687 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 149-A maddesini yürürlükten kaldırması nedeniyle Yüksek Seçim Kurulu (YSK), özel TV ve radyolara, eşitlik ilkesini de içeren esaslara aykırı yayın yapması halinde verilmesi öngörülen yayın durdurma ve para cezası ver(e)medi.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

Gazeteciler tutuklandı basın özgürlüğü yok edildi

Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu'nun hazırladığı medya raporunda OHAL kararnameleleri uyarınca medya kuruluşlarının yargı incelemesine tabi olmaksızın topluca kapatılması gibi adımların “uluslararası insan hakları hukukunun gerekleri ışığında kabul edilemez ve son derece tehlikeli” olduğu belirtildi. Raporda, Türkiye’de **190** medya kuruluşunun kapatıldığı, **2.500** gazetecinin işsiz kaldığı, **150’den** fazla gazetecinin de gözaltına alındığı ya da tutuklandığı bildirildi.

Twitter’ın 2016’nın ikinci yarısına ilişkin şeffaflık raporuna göre Türkiye her türlü içerik engeli talebi konusunda **birinci** oldu. Türkiye’deki mahkemeler **6 ay içinde 844** içeriğin engellenmesi için başvuru yaptı. AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi, Hükümet’i “basın özgürlüğü konusunda yükümlülüklerine saygı duymaya” çağırdı. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, “ifade özgürlüğü ihlallerinden geri dönülmesini” istedi.

Kamu kaynakları “evet” için kullanıldı

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 1-20 Mart arasındaki 20 günlük dönemde devlet görevlilerinin de dahil olduğu “evet” kampanyasını somut örneklerle raporlaştırdı.

26 örnek olay belirtilen rapora göre, cami duvarlarına “evet” pankartları asıldı, kamu yöneticileri kamu binalarında “evet” konferansı verdi. Kamu kuruluşlarının yöneticileri sosyal medya hesaplarından “evet” dediklerini duyurdu. Herhangi bir afişin asılmasının yasak olduğu tarihi surlara “evet” pankartları asıldı. Silopi’de polis “evet” bildirisi dağıttı.

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan ile Başbakan Binali Yıldırım’ın kullanma yetkisinde olan örtülü ödenek harcamaları da referandum döneminde olağanüstü artış gösterdi. İlk iki ayda yapılan toplam harcama geçen yılın aynı dönemine göre **yüzde 62,5** oranında artarak **446 milyon** liraya çıktı.

Kamu görevlileri “evet” mitinglerinde görevlendirildi, katılmaya zorlandı. Lise öğrencileri “evet” mitinglerine götürüldü. Gitmeyenler disiplin soruşturmasına tabi tutuldu.

Şeffaflık Derneği’nin Mart ayı raporuna göre, Cumhurbaşkanının evet propagandası yaptığı **19** törende devlet kaynakları kullanıldı.

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, değişiklikleri destekleyen ve “evet” kampanyası tarafından sunulanlar da dahil olmak üzere birtakım itirazlara da değinen **15 bin** adet bilgilendirme materyali bastı.

Sakarya’da, Çanakkale’de, Diyarbakır’da, Ankara’da ve Bursa’da, Cumhurbaşkanı’nın katıldığı açılış törenleri “evet” mitingi haline getirildi.

YSK’ya, Cumhurbaşkanı’nın kampanya faaliyetleri ile ilgili bir şikâyet yapıldı. YSK, Cumhurbaşkanı üzerinde yetkisi olmadığı hükmünü verdi.

Ayrıca AGİT raporunda; Bursa, Kars, Rize ve Zonguldak illerinde kampanya için kullanılan halk otobüsleri ve araçlar, Balıkesir’de belediye binasında, İstanbul’un Üsküdar ilçesindeki devlet okulu binalarında, İstanbul Surları’nda (UNESCO tarihi mirası), üniversite yurtlarında, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü binasında yer alan “evet” kampanya materyalleri dahil olmak üzere idari kaynakların kötüye kullanımına dair vakalar gözlemlendiği duyuruldu.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

Hayır diyenler terörist ilan edildi

Anayasa’ya göre tarafsız olması gereken Cumhurbaşkanı’nın kamu yöneticileri “evet” kampanyasına etkin bir biçimde katıldı. Üst düzey kamu yöneticileri “hayır” oyu verecekleri terörist ilan etti. AGİT raporunda bu durum, “Kampanya dili, birtakım üst düzey yetkililerin ‘Hayır’ destekçilerini terörist destekçileri ile bir tutması ile lekelendi,” sözleriyle ifade edildi. Raporda, “Hayır” destekçileri kampanya faaliyetleri sırasında çok sayıda durumda polis müdahaleleri ve şiddet içeren saldırılar ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu ihlaller kampanyalarda özgürlük ve eşitlikle ilgili AGİT taahhütlerine, Avrupa Konseyi standartlarına ve diğer uluslararası yükümlülüklerle aykırıdır,” denildi.

Gözetli ve tutuklamalarla özgür propaganda engellendi

İçişleri Bakanlığı verilerine göre 2017 Şubat ve Mart aylarında 12.321 yurttaş gözetliye alındı. 606 kişi tutuklandı. Yine İçişleri Bakanlığı verilerine göre **17 Nisan** tarihine kadar toplam **16.738** kişi gözetliye alındı.

TİHV’in gözetli ve tutuklamalar ile ilgili günlük raporlarıyla karşılaştırıldığında bu rakamların; “hayır” çalışmalarına katılanlar, gazeteciler, sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgelerdeki yurttaşlar, Newroz kutlamaları nedeniyle yapılan gözetli uygulamaları, Halkların Demokratik Partisi üye ve yöneticileri ve by-lock iddiasıyla gözetliye alınan ve tutuklananlardan oluştuğunu görülmüyor.

Meclis’in 2. büyük muhalefet partisi referandum çalışmalarından elimine edildi

HDP’nin referandum sonrası raporuna göre, Anayasa değişiklik teklifinin Meclis Genel Kurulu’nda kabul edilmesinden referandumun gerçekleştiği güne kadarki yaklaşık **85** günün bilançosu şöyle: “Hayır” çalışması yürüten **2.462** kişi (2.165’i HDP ve bileşenlerinden) gözetliye alındı, **453** kişi (429’u HDP ve bileşenlerinden) tutuklandı. **29** kişinin yaralandığı, **1** kişinin yaşamını yitirdiği bu süreçte, “Hayır” çalışmalarına **151** fiziki saldırı gerçekleşti.

DBP’li **83** belediye eş başkanı tutuklandı, **84** belediyeye ise kayyım atanarak bizzat İçişleri Bakanı tarafından el kondu.

HDP, referandum öncesinde karşılaşılan gözetli, tutuklama, hayır çalışmalarının engellenmesi, hayır çalışmalarına fiziki saldırılar, sandıkların birleştirilmesi, tehdit, ölümle tehdit, kamu hizmetinin durdurulması tehdidi ve eylem yasaklarına ilişkin **477** ihlal örneğini raporlaştırdı.

Hayır kampanyasına yönelik engel ve sansürler

“Hayır” kampanyası sürdüren eski İçişleri Bakanı Meral Akşener’in çeşitli illerde yapacağı toplantı ve mitingler engellendi. Ankara’da yapacağı “hayır” mitingine Ankara Valiliği’nce izin verilmedi. Aynı esnada Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek twitter hesabından Ankara’da yapılacak “evet” mitingi için belediye otobüsleri ve metroların ücretsiz yolcu taşıyacağını duyurdu.

Adana ve Van’da miting ve gösteriler yasaklandı, aralarında Saadet Partisi, Hak ve Adalet Platformu ve Yeni Asya gazetesi ile Türkiye Komünist Partisi’nin yer aldığı kurum ve platformların planladığı çok sayıda etkinlik yer bulamadı ya da valiliklerce engellendi. Afişler yer bulamadı ya da söküldü.

HDP’nin kampanya şarkısı “Bejîn Na” devletin bütünlüğü ve anadilin Türkçe olması ilkelerini ihlal ettiği gerekçeleriyle yasaklandı.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

YSK sivil toplum kuruluşlarının kampanya faaliyeti yürütemeyeceği kararı aldı.

YSK, 16 Nisan’da yapılacak anayasa değişikliği referandumunda siyasi partiler dışında kimlerin propaganda yapabileceğine valilik ve kaymakamlıkların karar vereceğine hükmetti. Böylece “hayır” kampanyası yürütecek sivil toplum kuruluşlarının propaganda yapıp yapamayacakları, doğrudan hükümete bağlı olan mülki idare amirlerinin keyfine bırakıldı. Ankara ve Samsun valilikleri, seçimlere katılma yeterliliğine sahip partiler dışında kalan parti ve sivil toplum kuruluşlarının kampanya yapmalarını yasakladı. Adana, Diyarbakır, Isparta ve Van valilikleri halka açık etkinlikleri yasakladı.

Seçim Kurullarının çalışmaları şeffaflıktan yoksun

AGİT ön raporunda, seçim kurullarının çalışmalarının şeffaflıktan yoksun olduğu belirtildi.

Kurul toplantıları kamuya ve gözlemcilerle kapalı yapıldı ve sadece sınırlı sayıda karar yayımlandı.

YSK tarafından alınan **218** karardan, basılan oy pusulası sayısı hakkındaki karar da dahil olmak üzere **180** tanesi yayınlanmadı. YSK’nın ve daha alt kademedeki seçim kurullarının toplantılarının sadece kurulda temsil edilen ancak oy hakkı olmayan siyasi parti üyelerine açık olması şeffaflığı engelledi.

Yurt dışı seçimlerinde HDP sandık kurulu üyesi veremedi

Yurtdışı seçimlerinde ikinci en fazla oy alan parti olan HDP’nin sandık kuruluna üye vermesinin önü kapatıldı. HDP referandum raporuna göre, bazı ülkelerde müşahitler de oy verme işlemleri sırasında konsolosluk görevlilerince sandık çevresine alınmadı.

Sandıkların taşınması ve birleştirilmesi

HDP’nin YSK üyesi Mehmet Tiryaki, il ve ilçe seçim kurullarının aldığı karar sonucu **35.000** seçmenin oy kullanacağı sandıkların taşındığını açıkladı.

Tiryaki, birbirine yakın olan ve seçmen sayıları az olan köylerdeki sandık taşıma işlemlerini problem etmediklerini, ancak en son Batman’da çok sayıda sandığın taşındığını hatırlattı.

HDP’li sandık başkanlarına baskı ve görevden alma

HDP raporuna göre, **2.022** sandık seçmen kurulu adayı, kuraya girmeden önce reddedildi. Kura ile seçilmelerine karşın **162** sandık kurulu başkan adayının başkanlığı düşürüldü. Muş, Batman, Mersin, Diyarbakır, Hatay gibi kentler başta olmak üzere birçok kentte sandık kurulu üyelerinin üyelikleri, “iyi ün sahibi olmadıkları” gerekçesiyle ilçe seçim kurullarının kararıyla düşürüldü.

Sandık kurullarında taraflar eşit temsil edilmedi

Anayasa değişikliğinden yana ve karşı olanların sandık kurullarında dengeli temsili gerçekleşmedi. Sandık kurulu üyelerinin **% 52’si** “evet”, **% 48’i** ise hayır diyen partiler tarafından verildi

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

REFERANDUM SIRASINDA ORTAYA ÇIKAN USULSÜZLÜK VE İHLALLER

Mühürsüz zarf ve pusulalar

Yüksek Seçim Kurulu (YSK), oy kullanma işlemi devam etmekteyken, Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un mühürsüz oy pusulalarını geçersiz sayan maddesine aykırı olarak, “oy verme işlemi öncesinde zarf ve oy pusulalarına vurulması gereken mührün zorunlu olmadığı”nı açıkladı.

Yüksek Seçim Kurulu’nda referandumun iptali talebinin reddedilmesine şerh düşen Cengiz Topaktaş, “Anayasa’nın 79. maddesi, seçimlerin yargı denetiminde yapılacağını hüküm altına almıştır. Burada Anayasa’nın ihlali söz konusudur,” diyerek durumu “anayasanın ihlali” ifadesiyle tanımladı.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Erdal Aksünger, “İki buçuk milyona yakın geçersiz sayılması gereken oy kabul edilmiştir” diyerek seçim sonuçlarına itiraz ettiklerini duyurdu.

YSK’nın kararından sonra mühürsüz pusulalar mühürlendi. YSK mühürsüz oy pusulalarının sayısını saptayamadı.

AGİT’ten mühürsüz oy pusulası açıklaması

Heyet Başkanı Tana de Zulueta, referandumda “evet” ve “hayır” taraflarının “eşit olmayan koşullarda” yarıştığını söyledi. AGİT açıklamasında, “YSK, referandum günü sandık kurulu tarafından uygun bir şekilde mühürlenmeyen oy pusulalarının geçerli ve sandık kurulu tarafından mühürlenmeyen oy pusulalarının geçerli kabul edileceği yönünde iki talimat yayınlamıştır, ikinci talimat bazı sandık kurulları tarafından oyların sayımı başladıktan sonra yayınlanmıştır. Bu talimatlar önemli bir güvenlik tedbirini ortadan kaldırmıştır ve bu türdeki oy pusulalarının açık bir şekilde geçersiz kabul edileceğini öngören yasaya aykırıdır,” denildi.

Ana muhalefet partisinden referandumdaki ihlallere ilişkin rapor

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), referandumun ardından sandık görevlileri ve tekil başvurular sonucu, **11** usulsüz yöntemi tespit ettiğini açıkladı. CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Seçim Koordinasyon Merkezi Başkanı Erdal Aksünger, “İlk kez bu kadar büyük ihlale tanık oluyorum,” dedi.

Raporda, “evet” yazan kaşeler, eksik oy pusulası, müşahitlerin darp edilmesi, açık sayımın ihlali, tutanak usulsüzlükleri, yerel yöneticilerin müdahalesi, başkalarının yerine oy kullanma, açık oy kullanma, seçmen sayısından çok oy kullanılması, sadece “evet” çıkan sandıklar gibi ihlal yöntemleri saptandığı açıklandı.

Oy ve Ötesi, sandık kurullarının seçim pusulalarını mühürlememesi veya yanlış (ön) kısmını mühürlemesi, referandumda kullanılan mühürlerde “Tercih” yerine “Evet” yazması, kimlik kontrolü yapılmadan oy verme işlemine başlanması nedeniyle seçmenlerin yanlış sandıkta oy kullanması, vatandaşların oy kullandıkları sandıklarda sayımı izlemeye alınmaması (açık sayım ilkesinin ihlali) gibi usulsüzlüklere rastlandığını açıkladı.

HDP yalnızca İstanbul’da 25 ayrı usulsüzlük çeşidi tespit etti

Halkların Demokratik Partisi’nin (HDP), YSK’ya yaptığı itiraza göre, İstanbul’un **31** ilçesinden **16**’sında mühürsüz oy pusulaları görüldü.

HDP yalnızca İstanbul’da **25** ayrı usulsüzlük biçimi tespit etti. Bunların içinde en çarpıcı olanları

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

şunlar: Sandık sonucu uyuşmazlığı yanlış toplama, sayı değiştirme (92), listede olmayan mükerrer, başkasının kimliği ile oy kullanma/kullandırma (30), cep telefonu ile kabine girme, fotoğraf çekme (17), AKP’li yedek üyenin görevli olduğu sandıkta oy kullanma girişimi (15), sandık başkanının gizli sayım yapmak istemesi, tutanak vermemesi (15), kaldırılmamış “evet” pankartı, “evet” çadırı (14), açık “evet” oyu kullanımı (10), sandığın AKP’li başkan ve polis ile ilçe seçim kuruluna teslim edilmesi (9), Akp’lilerin sandık kurulu başkanını taciz etmesi görev yapmasını engellemesi (8), seçmen listesine mükerrer seçmen kaydı (8), sandık kurulunda iki AKP’li üyenin bulunması (8), kolluğun mükerrer oy kullanımı (7).

99 bin 680 oyda uyuşmazlık tespit edildi

Sandık sonuç tutanaklarının doğru biçimde sonuçlara yansıdığını teyit etmek ve SEÇSİS sisteminin sağlamasını yapmak amacıyla 80 ilde 25.000 Oy ve Ötesi gönüllüsü siyasi partiler aracılığı ile sandık başında görev almıştı.

Oyum Güvende raporu

Sandık güvenliğine yurttaş katılımını organize eden sivil girişim Oyum Güvende, Anayasa Değişikliği Referandumu’nda Türkiye genelinde 132 usulsüzlük tespit etti. Oyum Güvende raporuna göre, en fazla usulsüzlük 74 ihlalle “seçim usulüne ilişkin” gerçekleştirildi.

Oyum Güvende raporunda, yurtdışından gelen oyların Ankara Ticaret Odası’nda gerçekleşen sayımı öncesinde ulusal ve uluslararası basın kuruluşlarının, seçim bölgesine alınmaması dikkat çekici bir diğer unsur olarak belirtildi.

“Evet” yazan mühürler

Bazı sandıklarda “Tercih” yerine “Evet” yazan kaşeler kullanıldı. Referandum sürecinde sosyal medyada gündeme gelen ve CHP tarafından YSK’ya taşınan evet kaşeleri, YSK tarafından gündeme alınmadı. Örnek: Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde kurulan 159 sandığın bazılarında, seçim başladıktan sonra oy pusulalarına basılan mühürde, “Evet” yazdığı ortaya çıkmıştır. Olayın İlçe Seçim Kurulu’na bildirilmesinin ardından “Evet” yazan mühürler toplatılarak yerine “Tercih” yazan mühür dağıtılmıştır.

Açık oy kullanımı (gizli oy kullanım ihlali)

Özellikle doğu ve güneydoğuda kolluk gücünün baskısıyla vatandaşa açık oy kullandırıldı.

Örnek: Ağrı’nın Eleşkirt ilçesine bağlı Toprakkale Köyü’nde 1083 no.lu sandıkta Erzurum’un Horasan ilçesinde ve bazı köylerde açık oy kullandırıldı.

Adıyaman’ın Doyuran Köyü’nde açık oy kullandırıldı, tutanak tutuldu.

Muş’un Çatbaşı Köyü’nde AKP’li olduğu bilinen muhtar M.K. her seçmenle birlikte oy kabine girip seçmenin kullandığı oyu kontrol etti.

Urfa’nın Karaköprü ilçesinde bulunan Şerif Özden Ortaokulu’nda AKP’li sandık başkanı halka açık oy kullandı.

Muş’un Malazgirt ilçesine bağlı Kızılyusuf Köyü muhtarı zorla açık oy kullandı.

Urfa’nın Siverek ilçesine bağlı Çığırık Köyü Raif Mumcu İlköğretim Okulu’nda köylülere silah zoruyla açık oy kullandırıldı.

Bingöl’ün Sudüğünü Köyü’nde de köylülere açık oy kullandırıldı.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

İğdır'ın Yukarı Erhacı Köyü'nde, Midyat'ın Sarıköy'ünde, Şırnak'ın Yeniaslanbasar Köyü'nde, Siverek'in Günhisar Köyü'nde, Suruç'un Küçükova Köyü'nde açık oy kullanıldı.

Mardin'in Derik ilçesine bağlı Akıncılar Köyü'nde köylüler toplu oy kullanmaya zorlandı.

İzmir'de Halil Atilla İlköğretim Okulu 2282 no.lu sandıkta beş seçmen oy kullanmadığı halde oy kullanmış gibi yerlerine imza atıldığı saptandı.

Başkalarının yerine oy

Örnek: Muğla'nın Datça ilçesinde, kış sezonunda inşaatlarda geçici olarak çalışan bir grup işçinin referandum günü memleketleri Şanlıurfa'ya gitmedikleri halde, oylarının başkaları tarafından kullanıldığı tespit edildi.

Ağrı'nın Eleşkirt ilçesine bağlı Pirabat Köyü'nde muhtar ve korucular kadınların sandığa gitmesi engellenerek, erkeklere, kadınların yerine de oy kullanıldı.

Muş'un Korkut ilçesine bağlı Oğulbağı Köyü muhtarı başkalarının yerine oy kullandı.

Sadece “evet” çıkan sandıklar

Çoğu doğu ve güneydoğuda **960** sandıkta sadece “evet” çıktı. Muhalif müşahitlerin sandıklara yaklaştırılmadığı yerlerde bu sonuçlara rastlandı.

HDP referandum raporuna göre, ağırlıklı olarak HDP ve AKP'nin oy aldığı **18** ilde (Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Dersim, Elazığ, Hakkâri, İğdır, Kars, Mardin, Muş, Urfa, Siirt, Şırnak ve Van) **420** sandıkta “**0**” hayır oyu çıkmıştır. Bu sandıkların neredeyse tamamının köylerde kurulmuş sandıklar olduğu açıklandı. Bu sandıklardaki seçmen sayısı **61.711**. Yine bu illerde **1.118** sandıkta ise “evet” oy oranının **% 90** ve üzerinde çıktığı tespit edilmiştir. Buradaki seçmen sayısı **237.121**'dir. Bu sandıkların da **791**'inde HDP'nin sandık kurulu üyesi olmadığı açıklandı. 1.538 sandıkta toplam seçmen sayısı 298.832. HDP'nin 1.157 sandıkta sandık kurulu üyesi yoktu.

Bir diğer yurttaş girişimi olan Hayır ve Ötesi, **961** sandıkta blok evet oyu kullanıldığını açıkladı. Rapora göre Şanlıurfa'nın Akçakale, Viranşehir, Hilvan ve Muş'un Hasköy, Yozgat'ın Çekerek ilçeleri ile Sakarya'nın Akyazı ilçesi olmak üzere **961** adet seçmen sandığında kullanılan **89.158** oyun tamamı “evet” mühürlü olup, “hayır” mühürlü oy adet ve yüzde olarak **SIFIR**.

Seçmen sayısından fazla oy

2.645 sandıkta seçmen sayısından fazla oy kullanıldığı, **669** sandıkta bu rakamın çok yüksek olduğu tespit edildi. İstanbul Fatih'te 12 seçmenli bir sandıkta 190 oy kullanılırken gerekçe olarak, görevli güvenlik görevlilerinin o sandıkta oy kullandığı gösterildi. CHP, güvenlik görevlilerinin tespiti için çalışma başlattı.

Oy ve Ötesi de **2.297** sandıkta seçmen sayısından fazla oy kullanıldığını tespit etti.

Oy ve Ötesi tarafından **20.202** sandık ve bu sandıklarda kullanılan **3.746.637** oy teyit edilemedi.

İkamet yerlerini terk etmek zorunda kalan seçmenler

İçişleri Bakanlığı açıklamasına göre Batman, Bingöl, Hakkâri, Kars, Mardin ve Tunceli illerinde **670.000** seçmeni etkileyen özel güvenlik bölgeleri bulunuyor. AGİT raporunda ikamet ettikleri yerleri terk etmek zorunda kalanların seçmen kaydı konusunda da endişeler dile getirildi.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından referans gösterilen çeşitli kaynaklara göre bu sayı **355.000 ila 500.000** kişi arasındadır. Referandum gününde, Uluslararası Referandum Gözlem Heyeti üyeleri bu seçmenlerden bazılarının oy kullanamadığı yönünde bilgilendirildiklerini açıkladı.

Oy verme noktalarında polis ve kimlik kontrolü

Güneydoğudaki yerel yetkililer oy verme noktalarının yakınında polislerin bulunduğunu ve tutuklama kararıyla aranan kişileri belirlemek için seçmenlerin kimlik belgelerini kontrol etme talimatı aldıklarını doğruladı.

Bir sivil toplum örgütü, sandıklara erişim öncesinde seçmenlerin kontrol edildiği üç vaka raporlarken, AGİT tarafından bir vakanın gözlemlendiği belirtildi. Uluslararası Referandum Gözlem Heyeti üyeleri, gözlemlerinin çoğunda oy kullanma noktalarının içinde ve dışında genel olarak polis bulunduğunu kayda geçti.

Örnek: Şanlıurfa’da Mehmet Saçlı İlköğretim Okulu’nda her sınıfta silahlı iki polis oturdu.

Kamu görevlileri ve yerel yönetim müdahalesi

CHP ve HDP referandum raporlarında, birçok Kürt kentinde yurttaşlar asker, jandarma ve korucu baskısı ve silah tehdidi altında oy kullanmak zorunda kaldıkları belirtildi. Muhtarlar, belediye başkanları, kolluk güçleri, kaymakamlar “hayır” oyu çıkmaması için baskı kurdu. Oylama öncesinde valilik, kaymakamlık, jandarma komutanlıkları ve emniyet amirleri köy muhtarlarını çağırıp “hayır” oyu çıkmaması yönünde baskı yaptı. Seçim gününde ise bu illerde birçok köy muhtarı açık oy kullandı. HDP müşahitleri sandık çevrelerine alınmadı. Müşahitlerin dövülerek sandık çevresinden uzaklaştırılması ve açık oy kullanmaya zorlama gibi ihlaller olduğu belirtildi.

Müşahitlerin darp edilmesi ve engellenmesi

Örnek: Çanakkale’deki İbrahim Bodur Lisesi’nde ‘Hayır ve Ötesi’nden 4 kişinin ANAP müşahit kartıyla görev yapmasına itiraz eden AKP’liler polis çağırıldı. Bunun üzerine çevredeki yurttaşlar da 4 müşahide destek olarak yaşananlara itiraz etti. Polis, 4’ü müşahit 7 kişiyi “Seçim Kanunu’na muhalefet” gerekçesiyle gözaltına aldı.

Van’ın Özalp ilçesindeki 3 Nisan Ortaokulu’nda İlçe Emniyet Amiri, HDP görevlisini okul dışına çıkardı.

İstanbul’un Sultanbeyli ilçesindeki Vega Okulları’nda müşahitler okula alınmadı.

Ankara’nın Yenimahalle ilçesindeki Mev Ortaokulu 2123 no.lu sandıkta tutanaklar yırtıldı. Mahalle muhtarı ve müşahitler müdahale edince polis gelmiş, çıkan tartışmanın ardından müşahit Can Gönülalan gözaltına alındı.

Diyarbakır’daki Mehmet Akif Ersoy İlkokulu’nda HDP ve DBP’li okul sorumluları Haygül Aktaş ve Rojin Şeker gözaltına alındı.

Uluslararası gözlemcilerin engellenmesi

AGİT ve HDP referandum raporuna göre kimi Uluslararası Referandum Gözlem Heyeti (URGH) gözlemcilerinin oylama ve oyların açılması sırasında gözlem yaparken engellemelerle karşılaştıkları, erişimlerinin engellendiği ya da sınırlandırıldığı ve bu konuda genellikle sandık kurulu üyesi olmayan kişiler tarafından karar verildi.

“KİRLİ SANDIK” İSTEMİYORUZ REFERANDUM SONUÇLARINI KABUL ETMİYORUZ!

Örnek: Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Uluslararası Gözlemci Andrej Hunko'nun, İskenderpaşa İlkokulu'nda gözlem yapması ağır silahlı özel harekâtçılar tarafından engellendi.

Batman'da oy kullanım işlemlerini takip etmek isteyen uluslararası gözlemciler (AGİT) engellendi.

Açık sayım ihlali

Sandıklar kapatıldıktan sonra kolluk güçleri sayımın yapıldığı yerlerde kapıları tutarak vatandaşın geçmesine izin vermedi. Açık sayıma müdahale edildi.

Tutanak usulsüzlükleri

Bazı tutanaklarda çetelenin altında evet ve hayır oylarının yeri değiştirildi. Bir tutanakta 72 “evet” işareti bulunan çetelenin altında 248 “evet”, “248” hayır işareti bulunan çetelenin altına da 72 “hayır” yazıldı. CHP raporuna göre ilk anda 10 binin üzerinde tutanak hatası tespit edildi.

Referandum sonuçlarının erken açıklanması

16 Nisan saat 23.25'te, YSK daha sandıkların tümü sayılmadan ilk sonuçların “Evet” lehine olduğunu duyurdu, fakat herhangi bir sayı bildirmede.

Referandum sonuçlarının iptali istemi ve protestolar

CHP HDP ve Vatan Partisi YSK'nın mühürsüz oy pusulalarını geçerli sayan kararı ve çok sayıda usulsüzlük ve ihlal gerekçesiyle referandumun iptalini istediler. HDP, YSK başkanı hakkında suç duyurusunda bulundu. Binlerce yurttaş YSK kararını protesto ve referandum sonuçlarının iptali için demokratik haklarını kullanarak sokağa çıktı. Birçok ilde YSK kararını protesto için yürüyüşler yapıldı.

YSK resmi sonuçları açıkladı

Kitlesele protestolar sürerken YSK 27 Nisan'da kesin sonuçları açıkladı.

“Evet” oyu: 51,41, “Hayır” oyu: 48,59 olarak belirlendi. Yüksek Seçim Kurulu (YSK), üç siyasi partinin 16 Nisan Referandumu'nun iptal edilmesi talebini oy çokluğuyla reddettiği kararın gerekçesini de açıkladı.

YSK gerekçesinde, “Henüz sandık sonuçları belirmeden ve tercihler üzerindeki olası etkisi bilinmeden alınan bu karar, eşitlik ve tarafsızlık ilkesine de uygun objektif bir karardır. Bu itibarla Kurul kararının (mühürsüz oy pusulalarının geçerli kabul edilmesi) seçimin neticesine tesir eden bir müdahale olarak değerlendirilmesi mümkün değildir,” denildi.